

- Leijon, Anna-Greta, 1991, *Alla rosor ska inte tuktas!* Stockholm: Tiden.
- Milliot, Vincent & Neveu, Erik, red, *Les "Mémoires" de la Politique. Mots/Les Languages du politique*, nr 32 (temanummer), september 1992.
- Mogård, Britt, 1991, *Summa summarum. Rötter, levnad, ståndpunkter*. Stockholm: Norstedts.
- Swedenmark, Eva, 1991, "Lejontass mjuk men vass" i *Fönstret* nr 11 1991.
- Tigerstedt, Christoffer, Roos, J P & Vilko, Anni, red, 1992, *Självbiografi, kultur, liv. Levnads- historiska studier inom human- och samhällsvetenskaperna*. Stockholm: Symposion.
- Wrede, Johan, 1989, "Varför just biografiskt-psykologiskt? Till frågan om biografins relevans i litteraturforskningen." i von Platen, Magnus, red, *Den litterära biografien*. Göteborg: Almqvist & Wiksell International.
- Wuthenow, Ralph-Rainer, 1990, *Europäische Tagebücher. Eigenart, Formen, Entwicklung*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

Franska parlamentsvalet 1993

Det franska parlamentsvalet 1993 blev en seger för de borgerliga partierna trots att de knappast vann en enda röst jämfört med valet 1988. Orsaken till denna seger utan väljarvinster är att socialistpartiet gjorde sitt sämsta val sedan ombildningen 1971, samtidigt som varken Les Verts (De Gröna), Ecologisterna eller Front National, partier som attraherade mer än en femtedel av väljarna, fick något inflytande i Nationalförsamlingen.

Valet i Frankrike 1993 hölls i ett klimat av starkt politikermissnöje. Dels hade Frankrike haft ett antal politiska skandaler som alla handlat om politiker som fuskat eller smitit från sitt ansvar, dels var medborgarna missnöjda med att regeringen inte kunnat göra något åt hög arbetslöshet och ekonomisk lågkonjunktur. Partisystemet var förändrat i så motto att det bredvid höger- och vänsterblocket klivit fram en grupp av gröna partier. Frankrike hade därmed fått ett modererat tvåblocks-system. Vänsterblocket består idag av socialistpartiet och kommunistpartiet, högerblocket av gaullisterna och UDF, därutöver finns det extrema högerpartiet Front National samt tre gröna partier; les Verts, Ecologisterna samt Nya Ecologisterna.

Resultatet av valet blev en borgerlig regering där gaullistpartiet (RPR) erövrade pre-

miärministerposten, utrikesministerposten och ansvaret för budgeten. Ett parti med dryga 25 procent av väljarna bakom sig innehar därmed en avsevärd maktposition. Trots detta berodde den borgerliga segern framför allt på att socialistpartiet förlorade nästan hälften av sina väljare till partier som inte fick några platser i parlamentet.

Valkampanjen

Under hela valkampanjen duggade opinionsundersökningarna tätt, ända fram till den dag en vecka före valet när de inte längre fick publiceras. Alla undersökningar pekade i en riktning; de gröna partierna skulle göra succé och socialistpartiet skulle förlora halva sin väljarkår.

Opinionsundersökningar som publicerades mellan 9 januari 1992 fram till en vecka före valet visade på ett stöd på 12 till 20 procent av väljarna för de Gröna och Ecologisterna, den lägre siffran representerar undersökningarna närmast före valet. De gröna partierna hade haft förhållandevis stora framgångar i det regionalval som hållits på våren 1992 liksom i Europavalet 1989. Det var också ganska klart i alla undersökningar att socialistpartiet skulle förlora stora delar av sin väljarkår. I februari förutspåddes Parti Socialiste (PS) få omkring 20 procent av rösterna, vilket också blev fallet.

En av de skandaler som främst spätt på politikermisshöjet i Frankrike är den sk blodskandalen där två tidigare ministrar – Laurent Fabius och Georgina Dufoix – har anklagats för att vara ytterst ansvariga för att flera tiotals blödarsjuka fått HIV-smittat blod via transfusioner samt att smittat franskt blod sålts till andra länder. Orsaken till att ministrarna ställs till ansvar är att den franska blodcentralen sägs ha struntat i att HIV-testa blodet av ekonomiska skäl, ett sparnit som regeringen anses ansvarig för. Andra händelser som betraktats som politiska skandaler är den fortfarande ej utredda affären med socialistpartiets finanser inför valet 1988 där ekonomiskt stöd från statliga företag skall ha förekommit, upptäckten att president Mitterrand låtit avlyssna tidningen *Le Monde*s redaktionslokaler samt att statliga banker lånat ut pengar utan säkerhet till finansmän som Robert Maxwell.

Förutom de politiska skandalerna präglades valkampanjen av frågan om arbetslösheten. Frankrike har omkring 11 procents öppen arbetslöshet och siffran har snarare stigit än sjunkit under åren med socialistiskt styre. De borgerliga partierna pekade på det enorma budgetunderskottet och hävdade att premiärminister Bérégovoy inte hade haft några verk samma recept mot den franska ekonomiska lågkonjunkturen och menade att det var dags för ett byte i premiärministerbostaden *Hôtel Matignon*.¹

Den förre premiärministern och socialisten Michel Rocard höll redan i februari ett valtal där han menade att socialistpartiet måste transformeras genom vad han kallade en "big bang". En sådan förnyelse skulle också innebära ett försök att närma sig miljöpartierna. Redan när Rocard blev premiärminister efter förra valet 1988 försökte han få en öppning mot den politiska centern, något som dock misslyckades. Rocard fick inget större gen svar för sin appell den här gången heller.

Valet den 21 och 28 mars 1993

Söndagen den 21 mars 1993 gick de franska medborgarna till val i första omgången av det

majoritetsvals system Frankrike haft sedan valet 1988². Redan i första omgången stod det klart att socialistpartiet skulle göra ett mycket dåligt val och de borgerliga partierna få majoritet. Frågan var bara hur stor.

I 29 av de 577 valkretsarna slogs vänsterns kandidater ut i första omgången genom att inte få 12.5 procent av väljarnas röster, en procentspärr för att få ställa upp i andra omgången. Endast tre av högerns kandidater drabbades av detta öde.³

Valdeltagandet var knappt 69 procent, vilket är en låg men absolut inte ovanlig siffra i franska parlamentsval. Av väljarna gav 17.6 procent sin röst åt socialistpartiet och tillsammans med ytterligare vänsterröster blev det 19.2 procent av de avgivna rösterna till presidentens majoritetskoalition. De gröna partierna fick tillsammans 10.7 procent av rösterna där *Les Verts* (De Gröna) var det största partiet med drygt fyra procent. Kommunistpartiet höll ställningarna sedan 1988 och nådde 9.2 procent medan extremhögern, under *Front Nationaux* flagga, gick fram till 12.4 procent av rösterna. Den borgerliga koalitionen fick 39.7 procent av rösterna med gaullisterna (RPR) som den starkaste komponenten, 20.4 procent av rösterna. Den borgerliga koalitionen vann nio platser i parlamentet redan i första omgången medan vänstern inte vann några platser i första omgången.

Inför valets andra omgång var således frågan inte om socialistpartiet skulle förlora regeringsmakten utan med hur mycket. När vallokalerna stängde visade det sig att raset för partiet fortsatt och i Nationalförsamlingen satt nu 53 parlamentsledamöter för socialistpartiet, att jämföra med föregående periods 258! Istället fick den borgerliga koalitionen *Union pour la France* som bestod av gaullisterna (RPR) och den mer center-högerbetonade gruppen UDF 485 av de 577 mandat. Valdeltagande sjönk ytterligare i andra valomgången till 67.5 procent. Det relativt låga valdeltagandet är dock inte ovanligt, vid valen 1962, 1967, och 1988 har det varit under 70 procent. Högst valdeltagande återfinns mellan 1973 och 1981 då mer än 80 procent av fransmännen deltog i parlaments- och presidentvalen.

Tabell 1. Parlamentsvalen 1993, resultat, (procent samt mandat)

Parti/grupp	Första om- gången 21 mars	Andra om- gången 28 mars	Mandat
Parti communiste	9.2	4.6	24
Övrig vänster	1.8	0.1	
Parti socialiste	17.6	28.2	53
Övrig presidentmajoritet*	2.7	3.3	15
Les Verts(De Gröna)	4.0	0.1	
Generation Ecologique	3.6	0.1	
Nouvelle Ecologistes	2.5	–	
Union pour la Démocra- tie Francaise (UDF)	19.1	25.8	207
Rassemblement pour la République (RPR)	20.4	28.3	242
Övrig höger	3.8	3.6	36
Front National(FN)	12.4	5.7	
Regionalister	0.4	0.2	

* Här ingår center-vänster-grupper som i valkampanjen stött socialistpartiet t ex Mouvement Républicain de Gauche (MRG).

Kommentar: Siffrorna hämtade från franska inrikesministeriets redovisning i Le Monde 24 mars respektive 30 mars.

Vid en jämförelse med valet 1988 kan konstateras att de borgerliga partierna – utom extremhöger – vunnit knappt tre procentenheter i väljarkåren men så mycket som 214 mandat. Socialistpartiet och presidentmajoriteten har däremot förlorat 17 procentenheter och 208 mandat.⁴

Det är också den konservativa komponenten – gaullistpartiet – i det borgerliga blocket som gjort störst framsteg i mandaträknet. Kommunistpartiet håller ställningarna i parlamentet medan Front National med betydligt fler väljare fortfarande inte har någon plats i Nationalförsamlingen.

Den nya regeringen leds av premiärminister Edouard Balladur, gaullist och före detta finansminister, som lyckats besätta både inrikesministerposten och utrikesministerposten

med gaullister, Charles Pasqua respektive Alain Juppé. Regeringen består av 28 medlemmar, förutom Balladur själv. Av dessa är tretton gaullister, fjorton från UDF och en – Simone Veil – utan partitillhörighet.

Problem och möjligheter

Efter 1993 års parlamentsval finns det inte längre någon presidentmajoritet i Frankrike. Socialistpartiet är reducerat till ett parti i samma storleksordning som de båda borgerliga tidigare oppositionspartierna. Valet har också visat på svårigheterna i det franska valsyste- met för nya grupperingar att nå maktens tin- nar. De tre miljöpartierna samlade drygt tio procent av rösterna, men fick trots detta inget parlamentariskt inflytande. Inte heller nådde dessa partier de höjder som en del opinionsun- dersökningar förhoppningsfullt lovat ut. När fransmännen kom till vallokalen var det de tra- ditionella partierna som fick deras röst. Ge- nom majoritetsvals systemet i två omgångar och därmed gynnandet av allianser kan ett par- ti med endast 20 procent av väljarna primärt bakom sig få ett mycket starkt inflytande, något som konstitutionens upphovsman gene- ral de Gaulle skulle uppskattat. Fortfarande har gaullistpartiet samma andel av rösterna som 1951, men till skillnad från då får partiet också tillgång till regeringsmakten. Till ytter- mera visso valde Nationalförsamlingen en gaullist till sin ordförande, Philippe Séguin.

Den svåraste frågan för den nya regeringen – förutom den allmänna ekonomiska krisen i såväl Frankrike som Västeuropa som helhet – blir nu Europasamarbetet. Gaullistpartiet är det parti – förutom kommunister och Front National – som rymmer störst andel EG-mot- ståndare. Nu är det denna gaullistpräglade re- gerings uppgift att tillsammans med en av eu- ropasamarbetets främste tillskyndare – Fran- cois Mitterrand – fortsätta arbetet i enlighet med det Maastricht-fördrag till vilket en majo- ritet av gaullisterna röstat nej. Den sk cohabi- tationen mellan en president och en regering med olika partifärg lär inte bli lättare av en så- dan politisk situation. Detta förhållande kan

endast till liten del uppvägas av att Mitterrand valde en premiärminister känd för sin positiva syn på europeiskt samarbete.

I konstitutionen finns egentligen inga regler för hur den s k cohabitationen eller samboendet skall gå till. Men för den skull är inte situationen som "en natt utan måne" som Maurice Duverger hävdade förra gången läget uppkom 1986-88. Det finns uttalade regler för både president och premiärminister, men hur dessa kommer att användas i praktiken blir en politisk fråga. Under det förra samarbetet lyckades president Mitterrand vänta ut sin gaullistiske premiärminister Jacques Chirac. Mitterrand kunde reagera på Chiracs utspel och därmed vara steget före. Det är inte säkert att samma taktik kommer att vara verksam den här gången. Edouard Balladur är inte känd för att vara lika otålig som sin partibroder Chirac, och dessutom är president Mitterrand idag inte lika mån om framtiden. Under perioden 1986-88 var hägrade en kommande presidentperiod för både Chirac och Mitterrand, idag har Mitterrand mänskligt att döma inte något intresse av att ställa upp för omval 1995.

Avgörande för de franska väljarnas förtroende i framtiden lär dock bli om den nya borgerliga regeringen kan lösa dels arbetslöshetsproblemen, dels hålla EG, GATT och USA på gott humör samtidigt som regeringen månar om de franska bönderna.

Det val 1981, som var ett sådant segerval för vänstern, vanns just därför att den dåvarande presidenten Valéry Giscard d'Estaing och hans borgerliga regering misslyckades med den ekonomiska politiken. Också då fann sig Frankrike vara ett offer för en allmän lågkonjunktur i västvärlden.

För en gaullistisk premiärminister är också böndernas raseri värt att ta på allvar. När de

franska bönderna tidigare protesterat mot regeringspolitiken har det varit mot en socialistisk premiärminister. Men idag sitter en gaullist som ledare för regeringen, och en stor majoritet av Frankrikes bönder är just gaullister. Hur skall regeringen dels leva upp till sitt politiska arv som inrymmer franskt oberoende och storhet, dels motsvara omvärldens krav på ekonomiskt och politiskt samarbete inom ramar för GATT och EG?

Marie Demker

Noter

1. Den förra premiärministern Pierre Bérégovoy ansågs vara ren från alla skandaler, men efter valförlusten och en strid ryktesflod angående ett privat lägenhetslån valde Bérégovoy att ta sitt liv den 1 maj 1993.
2. Valet 1986 hölls med proportionell metod, inför av socialistregeringen. Efter den borgerliga segern 1986 återinfördes majoritetsvals systemet. Med undantag för 1986 har Frankrike haft majoritetsvals system i två omgångar sedan 1958.
3. Alla uppgifter om procentsiffror och antal mandat har hämtats ur *Le Monde hebdomadaire* 18-24 mars no 2316 respektive 25-31 mars no 2317. *Le Monde* redovisar där inrikesministeriets resultat-siffror.
4. Vid valet 1988 slogs socialistkandidater ut i fyra valkretsar, kommunistkandidater i fem och högers kandidater (utom FN) i sex valkretsar i första valomgången.
4. Alla jämförelser görs mellan första valomgångarnas resultat.